

ACC. N:R M. 15532: 1-6.

Landskap: Skåne Upptecknare: Carl Axel Melander
Härad: Färs Berättare: Magnus Olsson, Västerstad
Socken: Västerstad Berättarens yrke: lantbrukare
Uppteckningsår: 1962 Född år 1875 i Västerstad

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-6. LWF 73

Bystämman upphörde i Västestad
1959. Min morbror Jakob Persson blev älderman tills han dog
år 1913. Därefter blev jag älderman och var det till 1959.
Det som hållit bystämman i liv så länge var gästäckerna, som
var gemensam egendom. Då gästäckerna såldes 1959, upphörde
bystämman. Något äldreunggille har inte förekommit vad jag kan
minnas. Västestads byhandlingar finns på arkivet i Östaby. Me-
jeriet, som min morbror startade, kom till under 1890-talet, och
det finns ännu. Jordbruksförbättringarna infördes av Nils Larsson
i Dala, som var den verkliga föregångaren i bygden. Det var för-
bättringar över hela jordbruket som Nils Larsson införde. Han
grundade "Skånska lantbruksskolan" år 1902. Under första året
hade han endast tre elever, men tio år senare var det över hundra
elever. Då Nils Larsson införde rotväxter blev jalket förvinade,
ty de hödde ej att sådana kunde odlas. Ängar har inte förekom-
mit något nämnvärt; ty ängarna förvandlades gärna till åkrar.
För omkring åttio år sedan kom cirkulationsbruket, och det har inte
genomgått några större förändringar. Månglingen har spelat en myt-

ket stor roll, och mätelgropar fanns ju överallt. Det var under 1850 och 1860-talet som mätelningen nådde sin toppunkt. Omkring 1875 slutade man allmänt med mätelning. För var det dåligt med dikningen — det var mest stordiken. Under de sista femtio åren har stora huvuddiken gjorts, och tegel är än det vanligaste materialet. En del av jorden i Västerstad vilas direkt på ett kläpplager, vilket har gjort att någon dikning inte behövs. Omkring sekelskiftet kom nya jordbruksredskap, och det var framför allt lantbrukskolor, affärer och annanser i tidningen som spred dessa. Bl. a. blev den amerikanska plögen mycket utbytt, då den genast släppte jorden. För hade bönderna i uppgift att hålla vägar under kontroll — var bonde hade sina bestända vägar. Vårje år granskade några utsedda män vägar, som därefter påbjöts bönderna vilka som skulle förbättra. Förbättringen bestod endast genom att skära lades i de uppkanna hålorna. Det var först omkring 1940 som vägar förbättrats, för då fick man ett statstidlag till vägarnas gemensamma underhåll. Så länge endast åkdoner hade trä- eller järn-

hjul, hade man skär och guss på vägnarna. Då gummihjul kom övergick man till singel. Cyklarna kom vid sekelskiftet och spred sig först i bygden. Då vägnarna var dåliga kunde man ej cykla på dessa, utan man fick cykla på en stig sidan om vägen. Efter första världskriget kom bilarna, som även de spred sig snabbt. På 1870-talet kom järnvägen, och den fick stor betydelse för sådets transport. All överflödigt säd såldes till England. Trakten skedde för med häst och vagn till landskrona eller Åhus. Med järnvägen blev det snabbare och billigare fakt. Posten fick man själv hämta på poststationen. Det var först efter sekelskiftet som postman anställdes. Detta berodde på oenighet om postmannens ar-
löning — de närmast poststationen liggande husen ville själva hämta posten. Omkring 1920 förlorade gästgiveriet sin betydelse, men det fick en ny blomstingstid då bilarna blev mera vanliga. Skjut-
hållet upphörde först omkring 1925. En inkomstbringande sysselsätt-
ning efter sekelskiftet blev hänsaveln. För vägte hänsen regelbren-
det, vilket ej gav någon större inkomst. Genom bl. a. bättre jorder kunde produktionen ökas. På 1860-talet blev det gott med folk

här i bygden — och dessutom blev det dåliga livet. Detta med-
förde emigration till Amerika, och under åren 1860-1870 reste
över sextio personer. Vid sekelskiftet byggde man uteslutande
med tegel. Ett billigt sätt att bygga väggar dessförinnan var
att runt en stock via halm och därefter leklika stocken på båda
sidor. Utvecklingen beträffande takäckningen har varit: halm,
spån, papp och tegel. Speciella möbelsnickare fanns i bygden,
hos vilka möbler kunde beställas. I min barndom, hade vi aldrig
någon lagad mat — det var alltid en stående rätt: stekt fläsk, po-
tatis, bröd och mjölk. Efter sekelskiftet blev det större variationer.
En barnföderska fick alltid svisskonsoppa av sina grannar, vilket
var en mycket förtärlig rätt. Även beuna bönan var en rätt, som
endast äts vid högtidliga tillfällen. På äldreidanshemmet fick endast
"kavlig mat" serveras, som det står i dess bestämmelser från 1800-
talets slut. Då man skulle gå på kalas eller begravning skulle
"föning" medtagas — detta innebar spetkaka, sockerkaka och
småbröd. Nykterhetskämper Peter Wieselgren verkade i Västerstad
under åren 1843-1847. Detta medförde att kalas med sprit

blev något myskigt och syndigt, på så sätt bortföll nästan alla
traditioner rörande fester, och Västerstad blev något av ett mönster
för kyrklig framhet. Då det var bröllop och begravning skickades in-
bjudningskort. Omkring 1910 kom det ambulera bingolagen, och något
senare kom grammofonen. I slutet på 1800-talet blev det mera allmänt
med tidningar. Det var "Norrlands Skåne", "Skånska dagbladet" och
"Svenska dagbladet". Det var endast ett fåtal som var intresserade
av böcker i Västerstad. Nästan varje år var det bokauktion i Västerstad
— det var rester av sådana upplagor som inte kunnat säljas i övriga
Sverige — och det var då, som de bokintresserade passade på. För
ca. sextio år sedan uppiättade skolläroaren Lundberg ett biblio-
tek i Västerstad, och tio år senare fanns även ett skolbibliotek. Det
sa bibliotek medförde en ökad läslust, men också ett minskat inter-
esse att köpa böcker, då dessa var dyra. När jag var femton år gammal
fanns det en sängförening i Västerstad. Här sjöng man nästan
uteslutande andliga sånger efter bl. a. Hultmans och Ahnlöfs
sångböcker. Eftersom väckelseövningarna vid sekelskiftet kom att
spela en stor roll i Västerstad, och då speciellt "Missionsförbundet",

har sången haft en framträdande plats. Man samlades ofta - under sommaren ute och under vintern inne - till religiösa möten. Underligt nog blev byggena omkring Västerstad övertöda av väckelseverksamhet. Däremot blev fruktbarheten ett arv som gick från generation till generation och som än idag håller i sig. Några år - händer in på 1900-talet började man på övernaturliga väsen och händelser att upptäckas. För hade alla människor sett övernaturliga väsen - och då isynnerhet "backahästen".